

Sağlık Personelinin Anne Sütü Bankalarına İlişkin Bilgi ve Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Çok Merkezli Bir Çalışma

A Multicenter Study for the Determination of Health Care Staff's Knowledge and Views about Breast Milk Banks

Ayten Şentürk Erenel¹, Filiz Ünal Toprak¹, Zehra Gölbaşı², Sıdıka Pelit Aksu¹, Esra Arslan Gürcüoğlu¹, Tuba Uçar³
Gülşen Vural⁴

¹ Doğum - Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

² Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sivas, Türkiye

³ Ebelik Bölümü, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Malatya, Türkiye

⁴ Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Lefkoşa, Kıbrıs

ÖZET

Amaç: Bebeklerin her hangi bir nedenle annelerinin sütü ile beslenemediği durumlarda kullanılabilecek en ideal kaynaklardan birisi banka sütü olup, anne sütü ile beslenmenin sürdürülmesinde sağlık personelinin bilgi ve görüşleri önemlidir. Bu nedenle çalışma, Doğum-Kadın Sağlığı ve Çocuk Sağlığı alanlarında çalışan hemşire, ebe ve hekimlerin anne sütü bankalarına ilişkin bilgi ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı olarak Ankara ve Malatya'da yapılmıştır. Örneklem, uygulamanın yapıldığı birimlerde görevli, çalışma hakkında aydınlatılmış onamları alınmış toplam 344 hemşire, ebe ve hekimden oluşmuştur. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen form kullanılarak, Şubat-Ekim 2014 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların % 49,7'si 21-30 yaş arasında, % 64,5'i lisans mezunu, %50,3'ü hemşire, %23,0'ı hekimdir. Anne sütü bankalarına ilişkin hemşirelerin bilgi puan ortalaması 3.39±2.40, ebelerin 3.33±1.84, hekimlerin 5.50±2.56 olup, hekimlerin bilgi puan ortalaması hemşireler ve ebelerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.05). Hemşirelerin tutum puan ortalaması (n=173)=27.02±6.34, ebelerin (n=92)=24.29±5.98 ve hekimlerin (n=79)=30.91±6.14'dir. Hemşirelerin tutum puan ortalamasının ebelerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek (p<0.05), hekimlerin tutum puan ortalamasının ise hem hemşirelerden hem de ebelerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05). Katılımcıların anne sütü bankaları ile ilgili bilgi puan ortalamaları ile tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır (r=0.597, p=0.000).

Sonuç: Sağlık personelinin konu ile ilgili bilgilendirilmesinin sağlanması ve Türkiye'de anne sütü bankalarının kurulması önündeki engellerin kaldırılması konusunda adımlar atılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Anne sütü bankası, emzirme, sağlık personeli, Türkiye

Geliş Tarihi: 29.12.2016

Kabul Tarihi: 14.03.2017

ABSTRACT

Objective: One of the most ideal source that can be used are milk banks in the absence of infants fed with breast milk for any reasons. Health care staff's knowledge and views are essential for the continuation of breastfeeding. Therefore, the study was determination of nurse, midwife and physicians' knowledge and views to breast milk banks who works in the area of women's health and children's health.

Methods: The descriptive study conducted in Ankara and Malatya. The sample consists of 344 nurses, midwives and physicians who worked in clinical practice and obtained informed consent about the study. The data collected using a form which was developed by researchers in February and October 2014.

Results: A 49.7% of participants were between 21-30 years of age, 64.5% had bachelor's degree, 50.3% were nurses, 23.0% were physicians. The mean knowledge score of nurses about breastmilk banks was 3.39±2.40, midwives' score was 3.33±1.84, physicians' score was 5.50±2.56. The mean knowledge score of physicians was significantly higher than the mean knowledge score of nurses and midwives (p<0.05). The mean attitude score of nurses, midwives and physicians were respectively (n=173)=27.02±6.34, (n=92)=24.29±5.98, and (n=79)= 30.91±6.14. While the mean attitude score of nurses was found significantly higher than midwives (p<0.05), physicians' mean attitude score was significantly higher than nurses and midwives (p<0.05). There was a statistically significant positive correlation between participants' mean scores of knowledge and attitude about breastmilk banks (r=0.597, p=0.000).

Conclusion: Consequently, health care staff should be informed about this matter. It was suggested that providing the necessary conditions, breast milk banks could be established in Turkey.

Key Words: Breast milk banks, breastfeeding, health care staff, Turkey

Received: 12.29.2016

Accepted: 03.14.2017

Bu çalışma, 1. Uluslararası 2. Ulusal Kadın Hastalıkları ve Ana Çocuk Sağlığı Kongresi, 07-08 Ekim 2016, İzmir'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Doç.Dr. Ayten Şentürk Erenel, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye E-posta: ayten@gazi.edu.tr

©Telif Hakkı 2017 Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi - Makale metnine <http://medicaljournal.gazi.edu.tr/> web adresinden ulaşılabilir.

©Copyright 2017 by Gazi University Medical Faculty - Available on-line at web site <http://medicaljournal.gazi.edu.tr/>

doi:<http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2017.30>

GİRİŞ

Anne sütü, yenidoğanın büyüme ve gelişmesi için gerekli olan tüm sıvı, enerji ve besin öğelerini içeren, enfeksiyonlara karşı koruyucu, biyo-yararlılığı yüksek, sindirimi kolay doğal ve en ideal besindir (1-5). Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), bebeklerin doğum sonu ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenmelerini, altı aydan sonra da en az iki yaşına kadar ek besinler ile birlikte anne sütü almaya devam etmelerini önermektedirler (6). İnnocenti Deklarasyonu'nda da bebeklerin anne sütü ile beslenmesinin önemi ve gerekliliği vurgulanarak, anne sütü ile beslenmenin insan hakları kapsamında ele alınması gerektiğine dikkat çekilmektedir (7). Anne sütü ile beslenmenin bebek sağlığına çok önemli faydası bulunmasına karşın, anne ve bebekten kaynaklanan çeşitli nedenlerden dolayı bebekler annelerinin sütünü almamakta bu nedenle anne sütünün olumlu etkilerinden yeterince faydalanamamaktadırlar (6, 8-12).

Anne sütü bankaları, ihtiyaç durumunda bebeğin kendi annesi dışındaki kadınlardan toplanmış sütler ile beslenmesinin sağlanması amacıyla hizmet veren kurumlardır (13-16). Anne sütü bankaları başta İskandinav ülkelerinde olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde ve Brezilya'da yaygın olarak hizmet vermektedir (15,17,18). Yapılan çalışmalarda anne sütü bankalarından alınan sütlerin sağlık, beslenme, immünojenik, gelişimsel, psikolojik, sosyal, ekonomik ve çevresel faydaları olduğu, özellikle yüksek riskli yenidoğan ve prematür bebeklerin sağlığının korunması ve devam ettirilmesi için önemli bir fırsat olduğu belirtilmektedir (3,19). Çalışmalarda banka sütü ile beslenen bebeklerde nekrotizan enterokolit, geç başlangıçlı sepsis, gıda intoleransı görülme oranının düşük olduğu ve taburculuk süresinin kısaldığı saptanmıştır. Bu nedenle süt bankaları aile ve sağlık sistemine maliyet etkinlik sağladığına da dikkat çekilmektedir (14,20). Buna karşın Türkiye'de hem sosyal, hem dini engeller hem de sağlık personelinin de bu konuda yeterince bilgi sahibi olmaması gibi nedenlerden dolayı anne sütü bankası yoktur (18,21,22). Ekşioğlu ve arkadaşları çalışmalarında kadınların %58,4'ünün anne sütü bankasını hiç duymadığını, bilgi sahibi olanların çok az bir oranının bilgi kaynağı olarak sağlık personelinin belirttiği saptanmıştır (23). Gürol ve arkadaşları çalışmalarında kadınların %90,6'sının süt bankasını duymadıklarını belirlemişlerdir (15). Aykut ve arkadaşları anne sütü bankasını kadınların sadece %6,4'ünün duyduğunu, %2,8'inin bildiğini saptamışlardır. Kadınların %38,4'ü anne sütü bankası uygulamasını doğru bulmadığını, bunun nedeni olarak da %75,4'ünün süt kardeşi ile evlenme durumunu, %16,9'unun hastalık bulaşma riskini göstermişlerdir (24). Avustralya'da hemşire, ebe ve doktorların anne sütü bankalarına ilişkin görüş ve uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada hemşire ve ebelerin büyük çok büyük bir kısmının (%90 üzerinde), doktorların yaklaşık 1/3'ünün (%70) anne sütü bağışının önemli olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Aynı çalışmada hemşire ve ebelerin %71'inin, doktorların %52,2'sinin anne sütü bankası kurulmasına ilişkin olumlu görüş sahibi oldukları saptanmıştır (25). Mckenzie ve arkadaşlarının çalışmalarında kadınların bir kısmının süt bankasını ya hiç duymadığı, ya da yaşadıkları yerde süt bankası olduğunu bildiği, ancak işleyişine ilişkin bilgi sahibi olmadıkları, süt bağışını kan bağışına benzettikleri belirlenmiştir (20).

Türkiye'de hem anne sütü bankası bulunmamakta hem de konuya ilişkin sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Sağlık çalışanlarının sağlığın korunması ve geliştirilmesine yönelik sorumluluklarından birisi de anne sütü ile beslenme oranlarının artırılmasıdır. Sağlık çalışanlarının anne sütü bankalarına ilişkin bilgi sahibi olmaları ve konuya ilişkin görüşlerinin süt bankalarının kurulması ve hizmet vermesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmamız bebeğin anne sütü ile beslenmesinde çok kritik bir pozisyonda olmaları nedeniyle, "Doğum- Kadın Sağlığı ve Çocuk Sağlığı birimlerinde çalışan hemşire, ebe ve hekimlerin anne sütü bankalarına ilişkin bilgi ve görüşlerinin belirlenmesi" ve bu konuda farkındalık yaratılması amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma, Doğum- Kadın Sağlığı ve Çocuk Sağlığı birimlerinde çalışan hemşire, ebe ve hekimlerin anne sütü bankalarına ilişkin bilgi ve görüşlerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak Ankara ve Malatya illerinde yapılmıştır. Veriler Şubat - Ekim 2014 tarihleri arasında toplanmıştır. Örnekleme; Gazi Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Kadın Sağlığı-Doğum Ana Bilim Dalı ve Pediatri Ana Bilim Dalı'na ait birimlerde; Yenimahalle Devlet Hastanesi Kadın Sağlığı-Doğum ve Çocuk sağlığı ve Hastalıkları Bölümlerinde; Dr. Sami Ulus Kadın Doğum-Çocuk Sağlığı Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Hastanesinde; Malatya Devlet Hastanesi Kadın-Doğum Bölümünde; İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi Doğum ve Kadın sağlığı Ana Bilim Dalı ve Pediatri Ana Bilim Dalı'na ait birimlerde çalışan hemşire, ebe ve hekimler dahil edilmiştir. Örneklem hesaplanmamış; uygulamanın yapıldığı yerlerde görev yapan, bilgilendirilmiş onamları alınan, araştırmaya katılmaya gönüllü 173 hemşire, 92 ebe, 79 hekim toplam 344 kişi örnekleme oluşturmuştur.

Bilgi Formu

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından literatür bilgilerine göre geliştirilmiş anket formu kullanılmıştır. Veri toplama formu; bireyleri tanıticı özelliklerin (5 soru), anne sütü bankalarına ilişkin bilginin (11 soru) ve görüşlerin belirlenmesine (13 soru) yönelik toplam "29" sorudan oluşturulmuştur. Bilgi sorularında Doğru yanıtlar "1" puan, yanlış ve bilmiyorum yanıtları "0" puan olarak değerlendirilmiştir. Görüş sorularının değerlendirilmesinde olumlu görüşler "3", kararsızlık "2", olumsuz görüşler "1" puan olarak değerlendirilmiştir. Bilgi sorularından alınabilecek en yüksek puan "11", görüş sorularından "39" dur.

İstatistiksel Analiz

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, bilgisayarda Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 17,0 istatistik programında depolanmıştır. Verilerin analizi Eylül 2015 tarihinde yapılmıştır. Verilerin analizlerinde sayı, yüzde dağılımları ve ortalama hesaplaması yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde Ki-kare ve Fisher Exact Testi kullanılmış, istatistiksel önemlilik düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Veri toplama işlemi öncesinde uygulamanın yapıldığı hastanelerin başhekimliklerinden ve Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan yazılı izin alınmıştır (10/01/2014;77082166-604.01.02/11). Araştırmaya alınma kriterlerine uygun ebe, hemşire ve doktorlara, çalışmanın amacı açıklanarak, sözlü onamları alınmıştır. Veriler "Helsinki Deklarasyonu" prensiplerine uygun toplanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de katılımcıların bireysel özellikleri verilmiştir. Katılımcıların %49,7'si 21-30 yaşlar arasında, %85,5'i kadın, %64,5'i lisans mezunu, %50,3'ü hemşire, %23,0'ı hekim; hekimlerin %60,8'inin alanı pediatri dir.

Tablo 1. Katılımcıların bireysel özellikleri

Özellikler	Sayı (%)
Yaş	
20 ve altı	5 (1.3)
21-30	171 (49.7)
31-40	131 (38.1)
41-50	31 (9.0)
51 ve üzeri	6 (1.7)
Cinsiyet	
Kadın	294 (85.5)
Erkek	50 (14.5)
Eğitim	
Lise	23 (6.7)
Ön lisans	5 (1.5)
Lisans	222 (64.5)
Yüksek lisans	24 (7.8)
Doktora	13 (3.8)
Tıpta uzmanlık	57 (16.6)
Meslek	
Hemşire	173 (50.3)
Ebe	92 (26.7)
Hekim	79 (23.0)
Hekimlerin uzmanlık alanı(n=79)	
Kadın Doğum	31 (39.2)
Pediyatri	48 (60.8)
Çalışma yılı	
0-3	96 (27.9)
4-7	98 (28.5)
8-11	46 (13.4)
12-15	41 (11.9)
16 ve üzeri	63 (18.3)
Toplam	344 (100.0)

Tablo 2'de katılımcıların anne sütü bankalarına ilişkin bilgi sahibi olma durumu verilmiştir. Katılımcıların sadece %27.9'unun anne sütü bankaları hakkında bilgi sahibi olduğu, bilgi kaynağı olarak %36.9 medyanın ilk sırada yer aldığı, mesleklere göre anne sütü bankaları hakkında bilgi sahibi olma bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2=1.424$, $p=0.491$).

Tablo 2. Katılımcıların anne sütü bankalarına ilişkin bilgi sahibi olma durumu

Anne sütü bankaları ile bilgi sahibi olma durumu (n=344)	Sayı (%)
Olan	96 (27.9)
Olmayan	248 (72.1)
Bilgi kaynakları (n=84)*	
Medya	31 (36.9)
İnternet	17 (20.2)
Mesleki eğitim	17 (20.2)
Bilimsel literatür	13 (15.5)
Seminer	5 (6.0)
Hekim	1 (1.2)

*Birden fazla yanıt olduğu için n katlamıştır.

Tablo 3'de anne sütü bankaları ile ilgili bilgi sorularına verilen yanıtların dağılımı bulunmaktadır. Katılımcıların %53,1'i "ülkemizde anne sütü bankası vardır" ifadesinin yanlış olduğunu belirterek doğru yanıtlamış, %42,7'si "süt bankalarından alınan sütlerle beslenen bebeklerde enfeksiyon gelişme riski yüksektir" ifadesini bilmediğini belirtmiş, %34,4 ü bu ifadenin yanlış olduğunu belirterek doğru yanıtlamıştır. "Mama verilen bebeklerde nekrotizan enterokolit gelişme riski banka sütü ile beslenenlere göre daha yüksektir" ifadesine katılımcıların % 55,2'sinin bilmiyorum yanıtı verdiği, "anne sütü bankasından alınan sütlerden bebeklere HIV bulaşabilir" ifadesini %42,7'si doğru seçeneğini işaretleyerek yanlış yanıtlamışlardır. "Anne sütü bankasından alınan sütünün besin değeri mamadan daha yüksektir" ifadesine katılımcıların %66,7 sı doğru yanıt vermiş, %65,6'sı "süt bankasından alınan sütlerin immünolojik yararı mamadan daha azdır" ifadesinin yanlış olduğunu belirterek doğru yanıtlamışlardır. "Bankadan alınan sütler bebekte alerjik reaksiyon gelişme riskini artırır" ifadesini katılımcıların %39,6'unun ve "Süt bankasından alınan sütler güvenilirdir" ifadesini %40,6'sının, "Bankadan alınan sütlerde cytomegalovirus (CMV) bulaşma riski vardır" ifadesini %54,2'sinin ve "Süt bankası kurulabilmesi için donör sütünü mamaya karşı destekleyen kanıtlar yeterlidir" ifadesini katılımcıların %64,6'sı bilmiyorum şeklinde yanıtlamışlardır.

Tablo 3. Anne sütü bankaları ile ilgili bilgi sorularına verilen yanıtların dağılımı (n=96)

İfadeler	Doğru	Yanlış	Bilmiyorum
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
Ülkemizde anne sütü bankası vardır	16 (16.7)	51 (53.1)*	29 (30.2)
Süt bankalarından alınan sütlerle beslenen bebeklerde enfeksiyon gelişme riski yüksektir	22 (22.9)	33 (34.4)*	41 (42.7)
Mama verilen bebeklerde nekrotizan enterokolit gelişme riski banka sütü verilenlere göre daha yüksektir	34 (35.4)*	9 (9.4)	53 (55.2)
Anne sütü bankasından alınan sütlerden bebeklere HIV bulaşabilir	41 (42.7)	33 (34.4)*	22 (22.9)
Anne sütü bankasından alınan sütünün besin değeri mamadan daha yüksektir	64 (66.7)*	13 (13.5)	19 (19.8)
Süt bankasından alınan sütlerin immünolojik yararı mamadan daha azdır	8 (8.3)	63 (65.6)*	25 (26.0)
Süt bankasından alınan sütler bebekte alerjik reaksiyon gelişme riskini artırır	26 (27.1)	32 (33.3)*	38 (39.6)
Anne sütü bankasından alınan sütler güvenilirdir	29 (30.2)*	28 (29.2)	39 (40.6)
Anne sütü bankasından alınan sütlerde cytomegalovirus (CMV) bulaşma riski vardır	30 (31.2)	14 (14.6)*	52 (54.2)
Süt bankası kurulabilmesi için donör sütünü mamaya karşı destekleyen kanıtlar yeterlidir	13 (13.5)*	21 (21.9)	62 (64.6)

*Soruyu doğru yanıtlayanların yüzdesidir

Tablo 4’de katılımcıların mesleğine göre anne sütü bankalarına ilişkin bilgi puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Hemşirelerin (n=46) bilgi puan ortalaması 3.39 ± 2.40, ebelerin (n=30) 3.33 ± 1.84, hekimlerin (n=20) 5.50 ± 2.56’dir. Hemşire ve ebelerin bilgi puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmamışken (p>0.05), hekimlerin bilgi puan ortalaması hem hemşirelerin, hem de ebelerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.05).

Tablo 4. Katılımcıların mesleğine göre anne sütü bankaları ile ilgili bilgi puan ortalamaları

Meslek	n	Anne Sütü Bankaları ile İlgili Bilgi X ± SD	Test
Hemşire ^a	46	3.39 ± 2.40	F=6.909, p=0.002
Ebe ^b	30	3.33 ± 1.84	a-b; p=0.994
Hekim ^c	20	5.50 ± 2.56	a-c; p=0.002 b-c; p=0.004

Tablo 5’te katılımcıların anne sütü bankalarına ve banka sütlerine yönelik ifadelerle ilişkin tutumlarının dağılımı bulunmaktadır. Katılımcıların yalnızca %19.8’i ihtiyacı olduğunda bebeğini beslemek için süt bankasından süt alabileceğini belirtmişken, %27.9’u ihtiyacı olan kişilerin kullanması için sütünü/eşinin sütünü bankaya bağışlamayı düşünebileceğini, %32.6’sı annelere ihtiyaçları olduğunda süt bankasından anne sütü almalarını önerebileceğini, %39,0’u Türkiye’de anne sütü bankalarının kurulmasını destekleyeceğini, %39.5’i bu konuda kararsız olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %32.6’sı süt bankasından süt almanın sosyal yönden problem teşkil edeceğini belirtirken, %50,9’u bebeği süt bankasından alınan süt ile beslemenin günah olacağına katılmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %51,7’si anne sütü bankasından alınan sütlerin yeni doğanlar için mamadan daha iyi bir seçenek olduğuna, %47,7’si yeterli sütü olmayan annelerin bebeklerinin banka sütü ile beslenmesinin iyi bir fırsat olduğuna katıldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %40,7’si süt bağışlamanın etik sorun olup olmadığı, %44,2’si ülkemizde anne sütü bankacılığına talep olup olmayacağına, %45,1’i ülkemizde anne sütü bankacılığına ihtiyaç olacağına, %45,9’u bebeğe mama verildiği halde yeterli büyüme gelişme oluyorsa banka sütü önerebileceğine ve %53,5’i anne sütü bankalarının bebek sağlığı açısından güvenilir olduğuna ilişkin konularda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların anne sütü bankalarına ve banka sütlerine yönelik ifadelerle ilişkin tutumları

İfadeler	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
İhtiyacım olduğunda bebeğimi beslemek için süt bankasından süt alırım.	68 (19.8)	157 (45.6)	119 (34.6)
İhtiyacı olan kişilerin kullanması için sütümü/eşimin sütünü süt bankasına bağışlamayı düşünürüm	96 (27.9)	118 (34.3)	130 (37.8)
Annelere ihtiyaçları olduğunda süt bankasından anne sütü almalarını öneririm	112 (32.6)	93 (27.0)	139 (40.4)
Türkiye’de anne sütü bankalarının kurulmasını desteklerim.	134 (39.0)	74 (21.5)	136 (39.5)
Süt bankasından süt almak sosyal yönden problem teşkil eder	130 (37.8)	75 (21.8)	139 (40.4)
Bebeğin süt bankasından alınan süt ile emzirilmesi günahtır	25 (7.3)	175 (50.9)	144 (41.9)
Yeterli sütü olmayan annelerin bebeklerinin beslenmesinde banka sütü iyi bir fırsattır.	164 (47.7)	49 (14.2)	131 (38.1)
Süt bağışlamak etik sorun oluşturur.	103 (29.9)	101 (29.4)	140 (40.7)
Ülkemizde anne sütü bankacılığına talep olacağını düşünüyorum	86 (25.0)	106 (30.8)	152 (44.2)
Ülkemizde anne sütü bankacılığına ihtiyaç vardır.	114 (33.1)	75 (21.8)	115 (45.1)
Anne sütü bankasından alınan sütler yenidoğanlar için mamadan daha iyi bir seçenektir	178 (51.7)	42 (12.2)	124 (36.0)
Bebeğe mama verildiği halde yeterli büyüme gelişme olmuyorsa banka sütü öneririm.	123 (35.8)	63 (18.3)	158 (45.9)
Anne sütü bankalarının bebek sağlığı açısından güvenilir olduğunu düşünüyorum	89 (25.9)	71 (20.6)	184 (53.5)

Tablo 6’da katılımcıların mesleğine göre anne sütü bankalarına yönelik tutum puan ortalaması bulunmaktadır. Hemşirelerin tutumlarının puan ortalaması (n=173)= 27.02 ± 6.34, ebelerin (n=92)= 24.29 ± 5.98 ve hekimlerin (n=79)= 30.91 ± 6.14’dir. Hemşirelerin tutum puan ortalaması ebelerden anlamlı derecede yüksek bulunmuşken (p<0.05), hekimlerin tutum puan ortalaması hemşirelerden ve ebelerden anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.05). Katılımcıları anne sütü bankaları bilgi puan ortalamaları ile tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=0.597, p=0.000).

Tablo 6. Katılımcıların mesleğine göre anne sütü bankalarına yönelik tutum puanı ortalamaları

Meslek	n	Anne Sütü Bankaları ile İlgili Tutum X ± SD	Test
Hemşire ^a	173	27.02 ± 6.34	F=24.295, p=0.000
Ebe ^b	92	24.29 ± 5.98	a-b; p=0.002
Hekim ^c	79	30.91 ± 6.14	a-c; p=0.000 b-c; p=0.000

TARTIŞMA

Sağlık personelinin en önemli sorumluluklarından birisi bireyin hayata sağlıklı başlanması, sağlığının korunup geliştirilmesidir. Bu nedenle sağlığın korunması ve geliştirilmesine yönelik uygulamalara ilişkin bilgi, görüş ve tutumları önemlidir. Çalışmamızda sağlık personelinin süt bankaları ve banka sütlerine ilişkin bilgi düzeyinin oldukça düşük olduğu, hemşire ve ebelerin bilgi puan ortalamaları arasında önemli fark yokken (p>0.05), hekimlerin bilgi puan ortalamalarının hemşirelerden ve ebelerden anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (p>0.05). Buna karşın Avustralya’da Lam ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada yenidoğan yoğun bakımda çalışan hemşirelerin ve ebelerin bilgi puanlarının pediatriklerden daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni, Türkiye’de hemşirelik ve ebelik mesleğinde eğitim düzeyi bakımından standart olmaması, ayrıca yenidoğan yoğun bakımlarda genellikle genç, deneyimsiz, bilgi birikimi olmayan ebe, hemşirelerin çalışması ve Türkiye’de süt bankası bulunmaması etkili olabilir (25).

Literatürde süt bankalarına bağış yapacak annelerin; fizyolojik, ruhsal her hangi bir sağlık sorunu olmaması gerektiği, HIV, Hepatit B-C ve sifiliz taraması gibi birçok serolojik testten geçtikten sonra bağış yapabileceği, pastörizasyon işlemi ile viral ve bakteriyel kontaminasyonun önlenildiği belirtilmektedir (26-31).

Çalışmamızda katılımcıların yaklaşık 2/3'ü "süt bankalarından alınan sütlerde enfeksiyon riski yüksektir" ifadesinin doğru olduğunu, hemen hemen yarısı (%42.7) ise HIV bulaşması riski olabileceğini belirterek yanlış yanıtlamışlardır. Çalışmamızda "mama ile beslenen bebeklerde NEC gelişme riski banka sütü beslenenlere göre daha yüksektir" ifadesine katılımcıların yarısından fazlasının bilmediğini yanıtını verdiği, sadece 1/3'e yakın bir kısmının doğru yanıt verdiği belirlenmiştir. Bizim çalışmamızı destekler biçimde Ekşioğlu ve arkadaşları tarafından kadınlarla yapılan çalışmada kadınların %62.2'sinin hastalık bulaşması riski nedeniyle bebeklerine banka sütü vermeyi düşünmedikleri saptanmıştır (23). Buna karşın Lam ve arkadaşları (2012) sağlık çalışanlarının çok önemli bir kısmının (%89.0) bankadan alınan sütle beslenen bebeklerde NEC olasılığının daha düşük olduğunu ifade ettikleri, donör sütünde enfeksiyon riskinin yüksek olduğunu (%8,4) ve banka sütünden HIV bulaşma olasılığını artıracağını belirterek (%12,6) yanlış yanıtlayanların oranının bizim çalışmamıza göre çok düşük olduğu saptanmıştır (25). Bu durum tablo 4'de de görüldüğü gibi katılımcıların bu konuda genel olarak bilgi düzeyinin düşük olması olarak açıklanabilir. Ayrıca konuya ilişkin sağlık çalışanlarına gerek örgün eğitimleri sürecince, gerekse hizmet içi eğitimlerde sosyal, kültürel ve dini engeller nedeniyle bilgi verilmemesi ve bunlardan dolayı Türkiye'de anne sütü bankası bulunmaması neden olabilir.

Bebek sağlığı, büyüme ve gelişmesi için ideal olan annesinin sütüdür. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı annesinin sütünü alamayan bebeklerin büyüme gelişmesi ve genel sağlığının yükseltilmesinde banka sütü en uygun alternatiflerden birisidir. Quigley ve arkadaşları tarafından yapılan meta analiz sonucunda biberonla beslenen preterm bebeklerde diare, besin intoleransı ve daha fazla oranda NEC görüldüğü belirlenmiştir (32). Çalışmamızda katılımcıların 2/3'e yakın bir kısmı banka sütünün besin değerinin (%66.7) ve immünojenik yararının mamadan yüksek olduğunu (%65.6), 1/3'üne yakın kısmının bebekte alerjik reaksiyon gelişmesi riskini artırmadığını belirterek doğru yanıtlamışlardır. Lam ve diğerlerinin çalışmasında (2012) bizim sonucumuzu destekler biçimde sağlık çalışanlarının %78.8'inin banka sütünü mamaya tercih ettiği, %79.8'inin banka sütünün daha besleyici olduğunu belirttiği saptanmıştır (25).

Bebeğin anne sütü ile beslenmesini sağlanmasında ve sürdürülmesinde olduğu gibi süt bankası kurulması ve kullanılabilirliğinin sağlanmasında sağlık çalışanlarının bilgi, görüş ve tutumları önemlidir. Çalışmamızda sağlık çalışanlarının 1/3'ünden fazlası anne sütü bankası kurulmasını destekleyeceği, bir o kadarının da bu konuda kararsız olduğu, %7.3'ü dini yönden sakınca oluşturacağını belirtmiştir. Ekşioğlu ve arkadaşlarının çalışmasında (2015) kadınların; %41.6'sı süt bankalarını bildiğini, bilenlerin sadece %14.3'ü bilgiyi sağlık personelinin aldığını, %71.3'ü süt bankası kurulmasını desteklediğini, %68.8'i bağış yapabileceğini, %52.59'u gerekirse bebeklerini banka sütü ile besleyebileceklerini buna karşın %36.1'i dini açıdan sakıncalı olduğunu belirtmişlerdir (23). Aykut ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada da kadınlarla çok az bir kısmının süt bankalarını duyduğu, hemen hemen yarısının süt bankaları hakkında olumlu görüş bildirdiği, olumsuz görüş nedenleri arasında ilk sırada dinen sakınca olabileceğini belirlenmiştir (24). Lam ve arkadaşları çalışmalarında hemşire/ebelerin %71'inin ve doktorların %52.2'sinin anne sütü bankalarının kurulmasını istediklerini saptanmıştır (25). Çalışmamızda konu ile ilgili görüş ve tutum belirlemeye yönelik ifadelerde sağlık çalışanlarının genellikle Türkiye'de yapılan diğer çalışmalara benzer biçimde kararsızlık belirttikleri, olumsuz tutum nedeni olarak dini yönden sakınca olabileceği ifade edilmiştir. Bu sonuç Türkiye'de sağlık personelinin ve toplumun konuya ilişkin bilgisi olmadığını, ayrıca banka sütü aracılığı ile oluşabilecek süt kardeşliğinin İslam dinine göre yasak olmasının engeller bakımından önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Çalışmamızda sağlık personelinin anne sütü bankalarına ilişkin bilgi düzeyinin oldukça düşük olduğu, konuyla ilgili görüşler değerlendirildiğinde birçok konuda kararsızların çoğunlukta olduğu, bilgi düzeyi ile tutum ve görüşler arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca dini sakınca olabileceğine ilişkin görüş bildirenlerin azınlıkta olduğu, bu konuda da kararsızların çoğunluğu teşkil ettiği belirlenmiştir. Bu nedenle bu konuda öncelikle sağlık çalışanlarının gerek örgün eğitimleri sırasında ders içeriklerine anne sütü bankaları ve banka sütüne ilişkin konuların eklenmesi, yapılan bilimsel toplantılarda konunun gündeme getirilerek tartışılması ve din görevlilerinin de konunun önemine ilişkin bilgilendirilerek dini ve sosyal engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlerde bulunulması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

KAYNAKLAR

1. Kelleher SL, Lonnerdal B. Immunological activities associated with milk. *Advances in Nutritional Research* 2001; 10: 39-65.
2. Spear HJ. Breastfeeding & support. *AWHONN Lifelines* 2005; 9: 181-3.
3. American Academy of Pediatrics. Section on breastfeeding, breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics* 2005; 115: 496-506.
4. Samur G. Anne Sütü. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanlığı 2008.
5. Arslanoğlu S, Zeigler EE, Moro GE, and the WAMP Working Group on Nutrition. Donor human milk in preterm infant feeding: evidence and recommendations. *Journal of Perinatal Medicine* 2010; 38: 347-51.
6. WHO/UNICEF, Emzirmenin korunması, özendirilmesi ve desteklenmesi. Ankara, Ajans, Türk Matbaacılık, 2009, ss.10-12.
7. Innocenti Declaration. 1990. On infant and young child feeding (cited 10.10.2014). Available from: URL:<http://innocenti15.net/declaration.pdf>.
8. Oddy W, Sly P, de Klerk NH, Landau L, Kendall G, Holt P at al. Breast feeding and respiratory morbidity in infancy: a birth cohort study. *Archives of Disease in Childhood* 2003; 88: 224-48.
9. Giray H. Anne Sütü ile Beslenme, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 2004; 13: 12.
10. Schack-Nielsen L, Michaelsen KF. Breast feeding and future health. *Current Opinion on Clinical Nutrition Metabolic Care* 2006; 9: 289-96.
11. Anne Sütü ile Besleme El Kitabı, On dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü, 2008, Erişim Tarihi (10.10.2014). Available from: URL: <http://hastane.omu.edu.tr/bebekdostuhastane/anne-sutu-ile-besleme-elkitabı.pdf>.
12. Alpınar A, Torun E, Özkaya E, Uzuner S, Erenberk U. Anne sütü ve mama ile beslenen süt çocuklarında toplam antioksidan düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Pediatri Arşivi* 2012; 47: 95-8.
13. Coutsoudis A, Bentley J. Infant feeding in public health nutrition. In: Gibney MJ, Margetts MB, Kearney JM, Arab L, editors. Blackwell Publishing Company, Oxford; 2004. p.264-82.
14. Demirtaş B. Türkiye'de anne sütü bankaları olmalı mı?. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011; 14: 73-7.
15. Gürol A, Özkan H, Çelebioğlu A. Turkish women's knowledge and views regarding mothers milk banking. *Collegian* 2013; 21: 239-44.
16. Gribble KD. Peer-to-peer milk donors' and recipients' experiences and perceptions of donor milk banks. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing* 2013; 42: 451-61.
17. Jones F. History of North American donor milk banking: one hundred years of progress. *Journal of Human Lactation* 2003; 19: 313-18.
18. Büyükcın T. Anne sütü bankaçılığı ve çeşitli ülke uygulamaları. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Aylık Bülteni* 2013; 189: 28-30.
19. Kennaugh J, Lockhart-Borman L. The increasing importance of human milk banks. *e-Journal of Neonatology Research* 2011; 1: 119-125
20. Mackenzie C, Javanparast S, Newman L. Mothers' knowledge of and attitudes toward human milk banking in South Australia: a qualitative study. *Journal of Human Lactation* 2013; 29: 222-9.
21. Khuffash AE, Unger S. The concept of milk kinship in Islam: issues raised when offering preterm infants of muslim families donor human milk. *Journal of Human Lactation* 2012; 28: 125-6.
22. Yaman A. İslam hukukuna özgü bir kurum süt akrabalığı (cited 15.02.2015). Available from: URL: <http://www.ilahiyat.konya.edu.tr/indir.php?b=4&dfa=0062328001222166153&dga=13ayaman55-68.pdf>.
23. Ekşioğlu A, Yeşil Y, Turfan EÇ. Annelerin süt bankası hakkındaki görüşleri: İzmir örneği. *Türk Pediatri Arşivi* 2015; 50: 83-9.
24. Aykut M, Yılmaz M, Balcı E, Sağıroğlu M, Gün İ, Öztürk A. Annelerin sütannelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışları. 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, Uludağ Üniversitesi 2012, Bursa.
25. Lam EY, Kecskés Z, Abdel-Latif ME. Breast milk banking: Current opinion and practice in Australian neonatal intensive care units. *Journal of Paediatrics and Child Health* 2012; 48(9): 833-839.
26. Gibbins S, Wong SE, Unger S, O'Conner D. Donor human milk for preterm infants: Practice considerations. *Journal of Neonatal Nursing* 2013; 19: 175-81.
27. De Silva, A, Jones PW, Spencer SA. Does human milk reduce infection rates in preterm infants? A systematic review. *Archives of Disease in Childhood Fetal and Neonatal Edition* 2004; 89: 509-13.
28. Simmer K, Hartmann B. The knowns and unknowns of human milk banking. *Early Human Development* 2009; 85: 701-4.
29. Orloff SL, Wallingford JC, McDougal JS. Inactivation of human immunodeficiency virus type I in human milk: effects of intrinsic factors in human milk and of pasteurization. *Journal of Human Lactation* 1993; 9: 13-7.
30. Hamprecht K, Maschmann J, Muller D, Dietz K, Besenthal I, Goelz, R. at al. Cytomegalovirus (CMV) inactivation in breast milk: reassessment of pasteurization and freeze-thawing. *Pediatric Research* 2004; 56: 529-35.
31. Kim JH, Unger S. Canadian Paediatric Society, Nutrition and Gastroenterology Committee. Human milk banking. *Paediatr Child Health* 2010; 15: 595-8.
32. Quigley MA, Henderson G, Anthony MY, Mc Guire W. Formula milk versus donor breast milk for feeding preterm or low birth weight infants. *Cochrane Database Systematic Review* 2007; 4: CD002971.